

Ki volt Jose Bandi?

Irta: HIMLER MÁRTON

1955 okt.

I.

„... Su Hungaro Agente...”, ezt a kifejezést használta Don Estavan Miró, Louisiana kormányzója, aki North Carolina levéltárában lévő és 1788 májusában John Sevierhez írt levelében tudatta Franklin ország fejével, akit némi gunnyal „Tennessee császárijának” is neveztek, hogy Jose Bandit, Sevier magyar ügynökét fogadta, s vele felételeit közölte.

A nagy spanyol gyarmat kormányzója Spanyolország alkirálya ovatos volt, írásban nem adhatta, hogy tárgyalásokba becsájtkozott Franklin ország követével a spanyol trón nevében, akinek az utján azt üzent Seviernek, hogy ajánlatát csak akkor fogadhatja el, ha North Carolina kormányzója elismeri Franklint külön országnak. Ellenkező esetre felajánlotta, hogy ha Sevier Franklin népét áthozza Louisiana területére, annyi földet kaphatnak, amennyit akarnak, s minden más szükséges támogatást megkapnak.

Himler Márton

* * *

2.
Ma már az Egyesült Államok történetében csak nagyon kevés és homályos utalás történik arra a két igyekezetre, amelyek előbb Transylvania azután Franklin néven próbáltak külön, független országot alapítani, bár a szabadságharc előtt és után mindkét próbálkozás komoly volt.

Transylvania történetét, "Erdélyország Amerikában" címen vagy tizenöt éve, annak akkori hiteles térképével közöltem, s megírtam, hogy azt George Washington törülte le a térképről, s Jefferson minden támogatása dacára azt is meggátolta, hogy tizennegyedik állam lehessen belőle. Washington társaival maga is érdekelve volt Kentuckyban hatalmas birtokban és telepítésben, amelynek szomorú emlékét, a Gallipolisba telepített háromszáz francia szomorú sorsát az ország-alapító nagy érdemei mellett a nemzet elfeledte.

Bár Transylvania megalapítója, aki ezeket telepített nehéz munkával a nyugati vadonba, megnyugodott a sorsában, s megelégedett azzal a husezer akér földel, amit végkielégítésül engedélyeztek a számára, a lakosság nagy része nem akart belenyugodni, hogy mint North Carolina polgárai a szövetségben maradjanak, s közelebb húzódva a nagy folyóhoz, a mai Tennessee állam helyén megalapították Franklin országot.

John Sevier, a szabadságharc egyik nagy hőse volt a szakadárak vezére, aki tisztában volt vele, hogy ha létre jön a tizenhárom állam szövetsége, Franklin nem állhat meg magában. Azt ajánlotta ugy az akkor New Yorkban székelő Gardoqui spanyol követnek, mint Miró kormányzónak, hogy vegyék az új országot a spanyol trón védelme alá, s mentsek meg annak népét az amerikaiak várható üldözése elől.

Franklin népének meg volt rá minden oka, hogy elfájljanak a tizenhárom gyarmattól. A felszabadult gyarmatok, illetve már akkor államok, marakodtak egymással. Az alkotmányozó tanács az új nemzet alkotmánya felett közel két esztendői elkeseredett vitát folytatott, minden állam külön kedvezményeket és jogokat követelt magának.

Annyira kiélesedett néha a helyzet, hogy Connecticut szinte könyörgött az angol kormánynál: vegyék vissza az anya országhoz. Allen nyíltan biztatta Vermont népét, hogy ne csatlakozzanak a tervezett Szövetséghez, maradjanak külön önálló országnak.

Kháosz volt mindenütt, majdnem tehetetlenek voltak a szabadságharcban súlyosan vérzett államok, s természetesen tehetetlen volt a Szövetség.

Különösen a végekre huzódott pioneerek várták türelmetlenül, hogy lesz-e végre Egyesült Államok a tizenhárom gyarmatból, s lesz-e az olyan erős, amely megvédi őket az indiánoktól. S ha ezek a viszonyok nem lettek volna elegendők, hogy a határok lakosait elkésersítsék, adtak rá bőségesen okot azok az ígyekezetek, amelyek nem szűntek meg egész a jelen század elejéig, s amelynek mindig kiszolgáltatták a Dél és a Nyugat népét a Keletnek.

A Jay-Gardoqui szerződés felhatalmazta Louisiana kormányzóját, hogy olyan vámot szabjon meg az amerikai árukra, amilyeneket akar, sőt felhatalmazták arra is, hogy mikor jónak látja, a határokat, tehát a Mississippit folyón a forgalmat lezárja.

S mert Miró kormányzó élt ezzel a jogával, North Carolina, illet Franklin népe teljesen ki lett szolgáltatva a Keletnek. Ha termékeiket, a bőrt, a timbert, a dohányt a Mississippig leküldték, kénytelenek voltak azt spanyol alattvalóknak potom áron átadni. Ha azokat Kelet felé irányították, jóformán semmit nem kaptak az áruért, mert a szállítás költséges és bajos volt.

Az új North Carolina államnak szüksége volt magas adókat vetni ki, tizenöt centet vetettek ki minden lakosra, s a keletről hozott áruk kereskedőinek is súlyos adókat kellett fizetni, a drágaságot alig bírta a lakosság.

Természetes volt, hogy a szabadságharcban olyan hőiesen küzdött déli pioneerek szakadásra gondoltak, s a tüzes szavú, demagóg, de jóhiszemű Seivert hajlandók voltak az új ország megalapításában követni, sőt mint később látni fogjuk, hajlandók voltak arra is, hogy hazájukat feladják.

4
Sem New York, sem Pihiladelphia, sem az alkotmányozó tanács, sem North Carolina kormánzata Franklin megalapítását komolyan nem vette, s különösen keleten azt egyszerűen a folyton elégedetlenkedő pioneerek rakoncátlankodásának tartották.

A kelet népe szívesen használta ki a végekre huzódott pioneereket, de mindig idegesen vették a hírét, ha azok az indiánokkal harcoltak.

Különösen ellenséges érzésekkel gondoltak Franklin népére, mert közülük sokan a Cherokee indiánok szerződésben biztosított földjére huzódtak, ahol megmenekültek a north carolinai adószedő sheriffektől, de a indiánokkal állandó csatározásokat folytattak. Hónapokon keresztül folyt az alku Sevier és a spanyolok közt, s kétségtelen, hogy Gardoqui Franklin kormányát pénzzel támogatta, remélve, hogy egy új és gazdag területet szállíthat a spanyol királynak, mire Philadelphia és North Carolina kormánya az összeköttetésről tudomást szereztek. Azt azonban nem tudták, hogy Gradoquinek is szerepe volt az alkuban, s ellen akcióikkal csak Miró felé fordultak.

North Carolina is követet küldött Louisiana kormányzójához, hogy figyelmeztessék a veszedelmes játék esetleges következményeire, háborura Spanyolország és az Egyesült Államok közt.

Bandi és Tennessee Hazard, North Carolina ügynöke egyidőben érkeztek New Orleansba, hogy a kihallgatást kérjenek Mirótól.

II.

Miközben a felszabadult gyarmatok, akkor már államok képviselői a tervezett Egyesült Államok alkotmányán vitáztak, nem értek rá, hogy a nemzetközi diplomácia és intrika boszorkány konyháját figyeljék.

Sem a congresszus, sem North Carolina kormánya, de maga John Sevier, Franklinország feje sem tudta, hogy a nemzetközi intrika, amely országok felett alkudozott, egyetlen egy személyben, General James Wilkinsonban, Saratoga hősében összpontosult, aki Gardoqui spanyol követet, Miró alkirályt, és — Londont valósággal dróton rágatta.

Himler Márton

Wilkinson a szabadságharc befejezése után New Orleansba ment, beférkőzött Miró bizalmába és barátságába, s az alkirály hamarosan őt bizta meg, hogy a spanyol-amerikai határon rekedt portékát, ami a folyó-zárlat miatt nem tudtak az amerikaiak tovább szállítani, összevásárolja, s New Orleansba szállítsa.

Pénzt és hajókat bocsájtott a rendelkezésére, s Wilkinson rövid idő alatt hatalmas és gazdag lett, ami természetesen nem gátolta meg, hogy még nagyobb vagyonra vágyódjék, és a vagyon mellé hatalomról, országhódításokról álmodjék.

Ő lépett érintkezésbe a new yorki spanyol követtel először, hogy Franklin megalapítására attól támogatást szerezzen, s mikor attól az anyagi támogatást megkapta, ő biztatta Seviert, hogy az új ország számára s spanyol védelmet megszerzi.

Ugyanakkor azonban érintkezésbe lépett Anglia New Orleansban lévő ügynökével, Pellettel, akit meggyőzött róla, hogy egy erős Franklin, amelyet Canadából elláthatnak fegyverekkel és felszerelésekkel, nemcsak Louisianát, de valószínűleg az elszakadt keletet is vissza hódíthatja az angol korona számára.

Mikor a congresszus nyugtalankodni kezdett a szakadár mozgalom miatt, biztosította George Washington, hogy Franklin és az egész szakadár mozgalom csak azért támogatja látszólag, hogy az ne essék Jackson kezébe, aki maga ugyan nem csatlakozott formálisan a szakadárokhoz, de Seviert nyíltan pártolta. S biztosította róla, hogy az elszakadást meg fogja gátolni.

S amíg így megsejrezte Gardoqui, Miró és London támogatását, voltaképen arról álmodott, hogy mihelyt Franklin elég erős lesz, s mihelyt Canadától a szükséges felszereléseket megkapja, ő áll az új ország élére, elfoglalja Louisianát és — Mexicot, s megalapítja az amerikai kontinens egyik leghatalmasabb országát.

Az álmokba ugyan idegenek nem látnak, de mikor Mirót North Carolina ügynöke felvilágosította Wilkinson hűtlenségéről, s a kormányzó vizsgálatot indított, a több oldalú árulás bizonyítékát megkapta.

Abból a közel kétszázezer dollárból, amit a generális a spanyolokból kivágott, hogy Franklin hatalmas területét, sőt azon kívül egészen az Ohio folyóig terjedő amerikai területet szállítson a spanyol trón számára, mindössze huszezer dollárt adott Seviernek, a többiért fegyvereket vásárolt, s azokat titokban leküldte mexicói párthiveihez, hogy azokat rejtse el "alkalmas időkre."

6

Mikor Tennessee Hazard, North Carolina ügy-
nöke ezeknek a bizonyítékait Mirónak átadta, Wil-
kinson megszökött, s úgy az angolok, mint a spa-
nyolok lemondtak róla, hogy a Franklinnal kap-
csolatos álmokat tovább folytassák.

Louisiana kormányzója azonban nem mondott
le a Sevierrel folytatott tervekről, s még mindig
fenntartotta az ajánlatát, hogy befogadja és meg-
kapja azt a százötvenezer főnyi tömeget, amely
izgatottan várta, hogy Franklinból ország lesz,
sőt annak tagjai már önmagukat az új ország pol-
gárainak tartották.

Érthető volt Franklin lakosainak a türelmetlen-
sége, mert voltaképen két "kormány" uralkodott
felettük. Senki nem volt vele tisztában, hogy
North Carolinának, vagy Franklinnek engedelm-
kedjék-e, hogy az adót melyiknek fizesse; s
házastársak nem voltak vele tisztában, akik egyik
vagy másik hatóság bírói előtt keltek egybe, hogy
meg vannak-e törvényesen esküdve.

North Carolina kezdte komolyan venni a sza-
kadárok mozgalmát, időnként katonákat küldött
a sheriffekkel, hogy megpróbálja elfojtani az
egész Franklin játékot, de az állam gyöngé volt, s
ha véletlenül Sevier nem akart szembe szállni az
ellene küldött harminc-negyven főnyi miliciával,
egyszerűen családjával tovább állt. De mindig ma-
gával vitte az új ország cégtábláját, s ahol meg-
állt felszegezte házára, hogy itt van "The Capitol
of the State of Franklin."

S természetesen türelmetlenül várta Bandit,
nem sejtve, hogy magyar ügynökével egyidőben
Tennessee Hazard, North Carolina ügynöke is
jelen volt New Orleansban, aki hatalmas párt-
fogóját, Wilkinson generálist megsemmisítette.

Mikor végül Bandi megérkezett, s csak egy ut-
levelet hozott Sevier számára és általános belé-
pési engedélyt követőinek a számára, Sevier még
egyszer elküldte az ügynökét New Yorkba, s ar-
ra kérte Gardoquit, hogy ő vegye fel Franklin ké-
rését egyenesen Madriddal.

Akkorra azonban a spanyol diplomatát Miróval

tudatta Wilkinson négyszínü játékaról, s annak nem volt semmi kedve folytatni a veszedelmes intrikát. Sem arra nem volt hajlandó, hogy esetleges háboruba sodorja hazáját az Egyesült Államokkal, sem arra, hogy Franklin elismerésével esetleg kihuzza a tüzből Anglia gesztenyéjét, ami mind bene volt a Wilkinson tervében.

Azzal küldte vissza Bandit Sevierhez, hogy fogadja el Louisiana kormányzójának az ajánlatát, vigye a népét a spanyol gyarmatra, ahol nagyobb biztonság vár rájuk, mint egy bizonytalan sorsú új országban.

Bandi későn érkezett vissza Sevierhez, "Tennessee Császára" ellen North Carolina az elfogadási parancsot kiadta, s a népvészért elfogták.

Hazaárulással, fegyveres felkeléssel, külön hadsereg szervezésével vádolták, de a letartóztatás nem vetett véget a Sevier magasra ívelő pályájának, s nem fosztotta meg a szakadárokat a vértől.

Voltak hívei, akik fegyveres kiszabadására gondoltak, s azt képtelen lett volna North Carolina meggátolni, mert Seviert a hívei yakon követték, és sokkal több felfegyverzett ember volt közöttük, mint ahány katonát az új állam képes lett volna ellenük rendelni. Sevier azonban, a spanyol utlevéllel a zsebében arra kérte a híveit, hogy várják meg a tárgyalást, s nem fognak benne csalódni.

III.

Mialatt John Sevier letartóztatásban a tárgyalását várta, Franklin népe tudomást szerzett róla, hogy az új ország halva született, hogy azt sem az Egyesült Államok, sem North Carolina, sem Spanyolország elismerni nem fogja.

Nemcsak Bandi, az "Ungaro Agente" hordta és vitte az üzeneteket Sevier és Miró közt, sokkal fontosabb követ volt Don Alcazer Salcedo, akit Wilkinson generális választott erre a szerepre. (Talán mert ketten, sőt esetleg többen voltak a közvetítők és küldöncök, azért jelezte Miró alkirály első Sevierhez irt levelében, hogy a magyar küldöncöt a Gabildoban fogadta, és vele első feltételeit közölte.)

Himler Márton

8
Salcedo akkor érkezett Jonesboroba, mikor Savier fogoly volt, tehát annak a bizalmasaival tudatta, hogy Franklin fennmaradásához remény nincs, hogy csak a Louisianába való vándorlás maradt nyitva a szakadárok számára.

Ezt csakhamar Savier egész tábora megtudta, és ha éreztek is csalódást, nem ingott meg a bizalmuk a vezérben, hajlandók voltak őt a kivándorlásban is követni. Ősz volt, hideg, esős idők jártak, de Franklin népe azonnal hozzá látott, hogy a lakóházakat, a kunyhókat szétszedjék, hogy az állatállomány nagy részét leöljék, és húst és egyéb élelmet készítsenek a nagy útra.

Nem volt benne semmi kétségük, hogy Savier szabad lesz, hogy bármikor kivehetik a börtönből, és csak a vezér üzenetére vártak, amit türelmetlenül sürgettek, hogy mikor menjenek be érte.

A tárgyalás napján a város meg volt rakva Savier fegyveres híveivel, és a hatóság védelmére küldött negyven főnyi miliciát elvitték a városból, mert belátták, hogy csak felesleges vérontást és reménytelen küzdelmet jelentene, ha az szembe szállna a kétszáz főnyi szakadár csapattal.

Mikor a bíró megkérdezte Seviert, hogy büösnek érzi-e magát az ellene emelt vádakban, a népvezér felállt és nem a bírónak felelt, hanem

egy beszédet intézett a tárgyaló teremben lévő hallgatósághoz:

"Azzal vádolnak, hogy csapatot szerveztem Tennesseeben! Pennsylvania, Georgia, sőt maga North Carolina, amelynek a törvényszéke előtt állok, ugyanazt tette. Ezekben az államokban felelősségre senkit sem vontak. Valamennyiben megszegtek a Confederáció törvényét. Plojálisaknak és árulóknak neveznek bennünket, mert tisztességes védelmet kérünk Louisiana kormányzójától. A mi kormányunk semmit nem tett értünk!" "Mi itt harcoltunk szabadságunkért, de kormánycsapatok errefelé nem voltak. Mi magunk vagyunk kénytelenek az indiánok ellen védekezni. Ez az árnyék-kormány még arra sem képes, hogy a kereskedelmet biztosítsa a számunkra, és nekünk piac kell, vagy elpusztulunk. A Confederáció árnyék-kormányja megengedte, hogy egy idegen hatalom elzárja a folyót előlünk, hogy polgárainkat elzárja, áruinkat elkobozza, mind azzal az ürüggyel, hogy ezzel biztosítják a prosperitást. Igen, a prosperitást a newyorki és pennsylvániai kövér kereskedőknek, koplalást ne-

künk. Mi megvetünk egy olyan kormányt, amely képtelen bennünket és érdekeinket megvédelmezni, de kapzsi módra követeli rajtunk a magas adókat, hogy fennállását biztosíthassuk. Minden, amit a spanyoloktól kérünk és akarunk az, hogy engedjenek bennünket kereskedni, és letelepedni a folyó menti termékeny vidéken. Azt akarjuk, hogy mint Vermont, a saját életünket élhessük, a többi állammal való kapcsolat nélkül. Az Államok egyesítésének lehetetlenségét a Jay szerződés bizonyítja, mely bezárta előlünk a Mississippit harminc évre. Koplaljunk ötven esztendőig azért a privilégiumért, hogy adót fizethessünk az északi államoknak és így velük maradhassunk? A Unio annyit sem ér, mint a saját maga által érvénytelenített bankója. Egy Federal kormány, amely képtelen megakadályozni, hogy a szövetezett államok egymás ellen harcoljanak, soha nem lesz képes egy idegen hatalom ellen megvédeni a polgárait. Azt hiszik nincs senki, aki a felállított kapzsi kormány ellen megvéd benneteket! Én megvédelek! Én kibontottam a szakadás zászlaját és tömegek csatlakoztak alája. Ismét felhivok mindenkit, csatlakozzék a szakadár mozgalomhoz, és hagyjuk itt az ugynevezett Amerikai Egyesült Államokat, amely megtagadja a kegyeret gyermekeinktől!

Olyan zúgó éljenzés követte a beszédet, hogy Sevier nyugodtan fordított hátat a bírónak, és mint szabad ember távozott a tárgyaló teremből.

Senki nem állt az útjába.

Mint egy diadalmas hadvezér tért a városban lévő Chisholm's Inn-be, ahol Banditól a Gardoqui elutasító üzenetét, Salcedótól a Miró sürgető üzenetét átvette, és ha megdöbben azzal a tudattal, hogy végérvényesen elvesztette Franklin játszómáját, az nem látszott meg rajta.

S mert hívei is tudták már, hogy csak a kivándorlás maradt a számukra, hozzá fogott, hogy az előkészítse.

Mint egy hadvezér, aki a szabadságharcban is bebizonyította, hogy ért a stratégiához, a nagy népvándorlás tervét alaposan elkészítette.

Kitűzte a napot, amikor Jonesboroból elindul, és hadsegédeinek kiadta az utasítást, hogy a tervezett útvonal mentén melyik vidék lakossága

10
hol várja a menetet, hogy ahhoz csatlakozhassék.
Ugy Bandit, mint Salcedot még egyszer leküld-
te New Orleansba, hogy katonai "rationokat"
kérjenek Mirótól, és azzal várják a százötvenezer-
nyi tömeget Louisiana spanyol határán.

A loyalisták és North Carolina kormánya két-
ségbe esve látták, hogy semmi nem állhatja útját
Seviernek, hogy százötvenezer lélekkel megcsőly-
ken a lakosság, és hogy így meggyöngyülve a De-
keletre huzódott pioneerek nem bírják a hatalmas
Arivaca és Cherokee indiánokkal a jövőben a kü-
delmet.

Tisztában voltak vele, hogy ha a szakadár
meg tényleg megtelepszik Louisianában az ame-
rikai határon, attól sem barátságot, sem az in-
diánok ellen védelmet nem várhatnak; és tisztá-
ban voltak azzal is, hogy North Carolina kétszáz
főnyi miliciáját nem küldhetik a hatalmas tömeg
ellen, amely magában is elég erős volt, és amely-
nek esetleg Miró is a védelmére sietne.

Jóformán az utolsó pillanatban mentette meg a
helyzetet Jonathan Tipton, "the Grand Old Man",
aki ugyan maga semmi hivatalt nem vállalt a sza-
badságharc után, de akit Washington is, North
Carolina népe is nagyra becsült, és aki a Sevier
tárgyalás után egy merész ötlettel elindult a ke-
letre.

Jonathan Tipton volt North Carolinában a lo-
yalisták vezére, a Federal kormány legnagyobb
híve, s mint olyan, John Sevier leghatalmasabb
ellenfele, aki mindent elköve-
tett, hogy a szakadár mozgal-
mat elgáncsolja, és aki a Sevier
letartóztatását sürgette és ki-
eszközölte.

Mikor Tipton látta, hogy Se-
vierrel nem bírt a törvény és
az állam, hogy egy merész be-
széddel kivonult a tárgyalásról,
és csak hetek választották el
tőle, hogy kivigyen másfélszáz-
ezer ember az Egyesült Álla-
mok területéről, úgy érezte, hogy senki a hely-
zetet meg nem mentheti, csak — John Sevier, az
egyetlen, akire North Carolina-Tennessee terü-
letén hallgattak.

Himler Márton

Félre tett hát minden utálatot, minden ellenséges érzést és arra a meggyőződésre jutott, hogy Seviert kell vissza nyernie, ha utját akarja állni a nagy kivándorlásnak. S mert ismerte a népvezér becsvágyát, sőt abban is bizott, hogy aki a függetlenségi harcban olyan hősiiesen küzdött, abból nem halhatott ki a haza szeretete egészen, hozzá fogott a lehetetlenhez, és a legmerészebb tervvel indult a Keletre.

Mikor tervét és kérelmeit elő adta Washingtonnak és a többi politikai vezetőknek, azok az első pillanatban azt hitték, hogy Tipton meg volt örülve.

New Yorkban és Philadelphiában már tudtak róla, hogy Sevier és követői utra készülnek, hogy a hazaárulási tárgyalásról "Tennessee Császária" egyszerűen a tömeg éljenzése közt kivonult, és lehetetlennek tartották, hogy a lojalista ügynek még egyszer megnyerjék.

S Tipton nem kért kevesebbet, minthogy szavazzon Seviernek a congresszus kegyelmet, és magas tisztségeket ajánljanak fel a számára. Washington hallani sem akart a dologról, de a legélesebben Thomas Jefferson ellenezte az indítványt.

Jefferson az volt a véleménye, hogy az Egyesült Államok soha nem lesz képes kellő védelmet nyújtani a hegyi lakóknak, hogy azokat soha nem fogja semmiféle hatalom vissza tartani az újabb meg újabb indián területekre való behatolás, és állandóan vér- és pénzáldozatokra lesz kénytelen a Szövetség, ha a renitens csoport nem engedik az útjára.

Azt ajánlotta, hogy hagyják Franklint magára, ne törődjenek vele, akár országot csinálnak maguknak, akár átmennek Louisianába. S különösen azt ellenezte, hogy alkudjanak a "hazaáruló" Sevierrel.

Tipton azonban ügyes politikus volt, és a nagy hazafiak nagy türelmével magyarázta meg, hogy mit jelenthet ha Franklinból ország lesz, és mit jelenthet ha a százötvenezernyi szakadár Louisianában talál hazát magának.

12
Rámutatott, hogy egy független Franklin nagy-
szerű hidat képezhet a spanyol Louisiana és az
angol Canada közt, és egyik országnak a kor-
mánya sem volt barátja az Egyesült Államok-
nak. Feltehető volt, hogy Anglia az elvesztett
gyarmatokat délről hátba támadja, ha a spanyo-
lokak meg tudja nyerni egy közös hadjárat cél-
jára.

Ha viszont igaz volt a hír, amit Tipton hallott,
mielőtt elindult, hogy a szakadárok nem tudják
Franklint megalapítani, hogy áttelepszének Loui-
sianába, keserűséggel a szívében, akkor North
Carolina népének mindig számolni kell azzal,
hogy indián háborúk esetén azok a vörösőrüeket
fogják támogatni, amit néha Miró is megtett
suttyonban.

S mikor látta, hogy ezek az érvek nem sokat
használtak, elővette a legfontosabb érvet, amit
az Egyesült Államok történetében gyakran később
is használtak, mikor a törvényhozókat meg-
vesztegették, hogy Texast vegyék fel a Unioba,
hogy Californiát szakítsák ki Mexicóból, és hogy
Alaskát megvegyék Oroszországtól.

A törvényhozók, és különösen a befolyásos
déli törvényhozók majdnem valamennyien nagy
birtokkal bírtak Kentuckyban, Ohioan, North
Carolinában, és természetesen mind arra vár-
tak, hogy azok egy részét a lakosság növekedé-
sével felparcellázzák és jó pénzért eladják.

Tipton rámutatott, hogy ha egyszerre száz-
ötvenezer egyén távozik az országból, akkor ke-
vés törvényhozó fogja birtokának felparcellázá-
zás és eladását megélni, hogy földjeik értéküket
vesztik, és nemcsak a lakosság nagy részét vesz-
tik el azonnal, de a jövőben sem fognak arra
felé tódulni, mert félni fognak a pioneerek az
indianoktól.

A mindenható dollár érve győzött!

A congresszus Seviernek kegyelmet szavazott,
és ezen kívül egy brigadier-generálisí kinevezés
volt a Tipton tarsolyában, mikor hazafelé indult,
és betegem ült a nyeregben napi tizenhat órát,
hogy idejében tudjon Sevierrel beszélni.

Nem volt benne biztos, hogy a célját eléri, azt
sem tudta, hogy Sevier szóba áll-e vele, de azt
tudta, hogy ha sikerül a terve, talán Ennessee
területét, de minden esetre a hatalmas tömeget
hazájának megmenti. Kevés önzetlenebb haza-
fival találkozunk hazánk történetében, mint ezzel

a nagyszerű emberrel, aki majdnem halálos el-
lenségének a számára magas kitüntetést, óriási
hatalmat erőszakolt ki a kormánytól, mert úgy
érezte, hogy azzal a hazáját szolgálja.

Általános megegyezés volt a politikusok közt,
hogy mielőtt az alkotmányt ratifikálják, North
Carolina a Szövetség javára lemond a Tennessee
területről, abból előbb szövetségi Territory, azu-
tán független állam lesz, és annak a kormányzó-
ja a köztisztviselőben álló Tipton lesz.

És Jonathan Tipton — a nemzet egységének
érdekében — a generálisi kinevezésén kívül azt
az ígéretet is kieszközölte, hogy a leendő állam
kormányója ő helyette Sevier legyen, és meg-
volt róla győződve, hogy ha meg tudja állítani a
népvezért a távozásban, kitűnő adminisztrátor,
nagyszerű kormányzó lesz belőle.

S miközben mindezt eltervezte és kieszközöl-
te, egy szemernyit nem változott a véleménye a
Sevier tisztességéről. Intelligens embernek, nagy
konceptiójú vezérnek tartotta, de a North Caro-
lina állami levéltárban lévő irataiban le van sze-
gezve, hogy mikor találkozott vele, és mikor rá-
birta, hogy mondjon le a nagy kalandról, sem a
tanácskozás előtt, sem a megegyezés után nem
fogott vele kezét. Arra jónak tartotta, hogy kor-
mányzó legyen, de arra nem, hogy vele kezét
szorítsa!

Másfél nappal az indulásra kitűzött idő előtt
ért Jonesboroba, és azonnal küldött Seviernek
üzenetet, hogy találkozni kíván vele fontos tanács-
kozásra.

Sevier attól tartott, hogy Tipton még egyszer
és utoljára le akarja beszélni az utjáról, és elő-
ször azt üzenté, hogy nincs mit beszélniük egy-
mással. De felesége, aki unokatestvére volt Tip-
tonnak, rávette, hogy legalább béküljön ki ellen-
felével, s bucsuzzék el attól és hazájától béké-
ben, és a küldönc után néhány perccel ő maga
indult Tiptonhoz.

Az éjjeli drámai találkozást a Tipton iratai-
ból ismerjük.

Mikor Sevier hozzá belépett, Tipton szó nélkül
nyújtotta át neki a congresszus határozatát,
amelyben kegyelmet szavaztak a számára.

Sevier az iratot, ugyancsak szó nélkül, eltépte. Erre Tipton átnyújtotta neki a brigadier-generális kinevezést és rákiáltott, hogy azt ülve olvassa el, és hallgassa meg, amit mondani akar neki, megszakitás nélkül és békében.

Seviert a kinevezés annyira meglepte, hogy nem is tudott volna szóhoz jutni, és türelemmel várta, míg a halálosan fáradt Tipton beszélni kezdett.

V.

Mikor Tipton a brigadier-generál kinevezést átnyújtotta Seviernek, többek közt ezeket fűzte az okmányhoz:

"Tudom meglep, hogy a kegyelmet és a kinevezést én eszközöltem ki a számodra, aki ellenfeled voltam, s akinek a véleménye nem változott meg rólad. Hazánk szabadságaért hőiesen harcoltál, s azt sem vonom kétségbe, hogy a Jay-Gardoqui szerződés által okozott népnymor sodort a haza-arulás szélére; s őszintén hiszel benne, hogy Louisianában jobb sorsuk lenne azoknak, akiket holnapután, illetve most már holnap, oda akarsz vezetni.

Himler Márton

De azt is tudom, hogy ambíciód, becsvágyad és a saját tüzes beszédeid a tömeget, de téged is elragadtak, s nem látsz tisztán a jövőbe.

Nem tagadom, hogy a Tennessee terület lakosságának kemény a sorsa, hogy van okuk a panaszára, de North Carolina nemsokára vissza adja területet a Szövetségnek, s Tennessee önálló állam lesz a Szövetségben, a nép tehát nagyjában a saját sorsát fogja intézni. Louisianában a sorsukat Miró fogja intézni.

Te magad azt hiszed, hogy hazádat elhagyva vezére leszel a népednek. Tévedsz, mert mihelyt azok Louisianában lesznek, Wilkinson ül a fejedre, akinek nagy ambíciói véres kalandba, újabb háboruba vezérlik azokat, akik a szabadságharcunkban annyit vérezték.

15
Kinevezéseden kívül biztosítlak, hogy milyet az alkotmányt ratifikálják, szenátora lesz a Green Countynak, s kissé később kormányzója Tennessee államnak. S bár ismétlem, nem változott meg a véleményem felőled, tudom és elismerem, hogy jó kormányzó leszel belőled. Ma még választhatsz. Küzdelmes, de reménytelen sors a népednek, vagy bizonytalanság a spanyol király és akirály gyarmatán. Tekintély és hatalom neked abban a szabad hazában, amelyért véreztél, vagy játék és báb a nagy áruló, Wilkinson kezében."

Sevier felugrott, fel s alá járkált vagy tíz percig, s végül nagy lelki küzdelmek közt felelte, hogy a kinevezés és az ígélet későn jött, hogy 28 óra múlva elérkezik az indulás pillanata, s három ezer ember gyülekezett Jonesborobá, akik a nagy menet elejét fogják képezni. Tipton azt felelte, hogy Sevier képes lesz, ha akar, megfelelő magyarázatot találni, hogy az utolsó percben híveit maradásra bírja, s hogy azok nélküle semmi esetre nem fognak indulni. A kábult népvészér gondolkozási időt kért 24 órára, s megígérte, hogy az indulás napján reggel öt órákor az elhatározását Tiptonnal tudatja. Mikor elváltak, az indulás előtti nap már felkelt a Tennessee hegyek fölé, s Tiptonnak anyyi ereje sem volt, hogy az ágyába vánszoroghatott volna, a széken merült álomba.

Háromezer ember állt a Chisholm's Tavern nagy porchja előtt, mikor az indulás napja felvirradt, s mögöttük a szekerek, talyigák, push-cartok szárai sorakoztak, nőkkel, gyermekekkel, házi eszközökkel, butórokkal, zsákokkal megrakva. A gyerekek, lovak, öszvérek, szamarak zajongtak, ember és állat izgatottan várta, mikor a szép őszi nap felkelt, hogy a parancsot a vezér az indulásra megadja.

Meglepetéssel és megdöbbenéssel látták, hogy reggel hatórákor — Jonathan Tipton lépett ki a porchra, s Sevier őt követte.

És mikor Sevier csendet intett, Tipton beszélt először a tömeghez:

"Tudatni akarom a Tennessee hegyek népével, hogy minden Sevier közt és köztem fennállt ellentét el van intézve. Tudatni akarom azt is, hogy Tennessee nemsokára önálló állam lesz, a lakosság tehát abban a saját sorsát fogja intézni."

Ennyi volt az egész, és a tömeg nem értette, hogy mindez mit jelent, de nem is jutott idejük gondolkozni felette, mert azonnal Sevier kezdett beszélni, aki akkor tartotta élete legnagyobb

és leghatásosabb szónoklatát, amellyel valósággal hipnotizálta a hallgatóságát:

"Azért álltam a szabadságot és boldogulást kereső honfitársaim élére, hogy nagyobb biztonságot, nagyobb darab kenyeret szerezzek mindannyiunk számára. Mint tudjátok, hosszabb ideje állandó összeköttetésben álltam Spanyolország alkirályával, Louisiana kormányzójával, aki megígérte, követeim útján biztosított róla, hogy teljes szabadságot, jó otthont ad minden amerikainak, aki földet akar a nagy folyó termékeny vidéken.

Ah, milyen szerencse, hogy az utolsó percben, tegnap este értesültem az idegen potentát hűségéről, aki azt üzenté spanyol követével, hogy "természetesen mielőtt Louisiana határát átlép-nénk, hűséget kell a spanyol királynak esküdnünk."

Testvéreim! Itt állok előttetek megcsalva, megalázva, egy rutul elárult, becsapott ember, aki csak jót akartam azoknak, akik hazánk szabadságáért velem együtt harcoltak és vereztek. Én nem azt akartam, hogy miután a szabadságunkat egyszer az angol zsarnoktól megnyertük, most a fejünket egy másik, egy sokkal idegenebb zsarnok igájába önként lehajtsuk! Hogy eláruljuk azokat a bajtársakat és testvéreket, akik a szabadságunkért meghaltak! S hogyan lehetnénk a spanyol áruló többi ígéretének, hogyan követel-hetjük tőle, amiket megígért, ha neki először alá-zatosan hűséget esküdtünk, hogy azután minden kérésünket lázadásnak minősíthesse?

Testvéreim, engem becsaptak, megcsaltak, de itt állok és az utolsó pillanatban jelentem ki, hogy nem megyünk, nem mehetünk és hogy Tennessee állam kormányzatát átvesszük, s magunk vesszük a kezeinkbe a sorsunkat. Aki bűnösnek tart, mert hittem így idegen nagyur árulásában, az ítélkez-zék felettem."

Seviert annyira magával ragadta a saját beszé-de, hogy könnyezett, mikor a hűségesküről be-szélt, és sirt, mire befejezte a beszédét. S annyira magával ragadta a tömeget, hogy akik tegnap ott-

17
honaikat szétrombolták, családi tűzhelyeiket el-
hagyták, azok hatalmas éljenzésbe törtek ki, meg-
hatottan borultak egymás nyakába, s — százöt-
venezer ember volt mentve a Szövetség szá-
mára.

Természetesen arról Sevier hallgatott, hogy mi-
féle kintüntetéseket és kinevezéseket kapott a kör-
mánytól, amint hogy hallgatott a José Bandi új
küldetéséről is, akinek az utján katonai ration-
okat kért Mirótól, hogy megfelelő élelme legyen
népének, mikor Louisiana határát elérik.

* * *

Miró, aki boldogan jelentette Madridnak, hogy
hámarosan több fehér lakosa lesz Louisianának,
mint amennyi néger rabszolga volt a gyarmaton,
érthető felháborodással vette a híret a Sevier áru-
lásának, vissza parancsolta a hajókat, amelyek
nyolcvanezer ration-nel vártak a határon, s a kö-
veteken töltötte ki a bosszuját. Azt hitte, hogy
azok félre vezették. Banditól az utlevelet elkoboz-
tatta és a Cabildo börtönébe csuktatta. És kiad-
ta a parancsot, hogy ha Salcedo visszatér, azt
is le kell tartóztatni és el kell csukatni. Salcedó-
ról tudjuk, hogy Tennesseeben maradt, ahol nem-
sokára elesett egy párbajban, de José Bandi to-
vábbi sorsának a nyomait New Orleansban nem
lehet találni, bár azt e sorok írója napokig kereste.

Valószínű, hogy Transylvaniából került Sevier-
hez, de soha, senki nem találta a nyomait, hogy
voltaképen ki volt és honnan jött az "Ungaro
Agente." Magyarok csak 1812-ben kezdtek beszi-
vároggni New Orleansba, s azoknak az utódai sem-
mit nem tudtak felőle.

S az Egyesült Államok népe is csak a legrész-
letesebb amerikai történelemben találja a nyo-
mát, hogy valaha volt egy Transylvania, egy De-
seret és egy Franklin ország itt abban az idő-
ben, amikor nagystilű kalandorok nagy álmokat
álmodtak s a végtelen végeken országokat, birod-
almakat próbáltak kikanyartítani magunknak.

Vége